

САМОСТІЙНА ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ: ЗНАЧЕННЯ, ВИДИ, ОРГАНІЗАЦІЯ, ПРОБЛЕМИ

С. В. Личук

*Івано-Франківський національний медичний університет;
кафедра мовознавства; 76018, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2;
e-mail: ifntmu@ifntmu.edu.ua*

У статті висвітлено значення позааудиторної самостійної роботи для студентів-іноземців, її види та переваги, а також проблеми такої діяльності та вплив її високоякісної організації на підвищення ефективності підготовки фахівців.

***Ключові слова:** самостійна позааудиторна робота, види, проблеми, організація, ефективна підготовка.*

Сьогодні процеси євроінтеграції проникають в усі сфери суспільного життя. У галузі освіти ці тенденції виявляються в приєднанні України до загальноєвропейського освітнього простору, що базується на переконаннях відповідальності освіти перед суспільством.

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні, вимагають реформування науки. Це стосується передусім вищої фахової освіти (зокрема й медичної), адже вона забезпечить суспільство висококваліфікованими спеціалістами, діяльність яких буде спрямована на розвиток вітчизняної науки, техніки й культури.

Пріоритетним напрямом розвитку вищої освіти в нашій країні є приєднання до Болонського процесу, який передбачає: запровадження двох циклів навчання (бакалавр, магістр), упровадження кредитно-модульної системи, розширення мобільності студентів у межах загальноєвропейського освітнього простору, європейську співпрацю в питаннях якості освіти, працевлаштування випускників у межах загальноєвропейського ринку праці тощо. Ще одним важливим моментом цього процесу є зменшення кількості аудиторних годин і збільшення частки самостійної роботи студентів.

Самостійна робота – це спеціально організована діяльність студентів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, спрямована на самостійне виконання навчальних завдань різних рівнів складності як на аудиторних заняттях, так і в позааудиторний час.

Існують різні підходи до розуміння поняття самостійної роботи: його розглядають як засіб навчання, форму навчального пізнання, метод або прийом навчання. Все-таки визначальними характеристиками особної пізнавальної діяльності студентів вважають: самостійність вико-

нання навчальних завдань без прямої сторонньої допомоги; опосередкованість управління пізнавальною діяльністю студентів; індивідуалізований характер навчально-пізнавальних завдань тощо.

Деякі науковці виділяють два види позааудиторної самостійної роботи: обов'язкову та додаткову.

Обов'язкова позааудиторна самостійна робота студентів – це продовження аудиторних занять, які передбачені навчальною програмою і планом. Цей різновид роботи завбачає: опрацювання лекційного матеріалу, практичних занять, підготовку до семінарських, модулів, виконання різних завдань тощо. Він відбувається під керівництвом викладача, який дає завдання, консультує, встановлює терміни їх виконання. При цьому студенти свідомо намагаються досягти поставленої мети. Враховуючи своїх здібності та старання, студент встановлює час виконання цієї роботи, яку перевіряє викладач на аудиторних заняттях.

Додаткова самостійна робота студентів – це понад обов'язкова академічна робота (у позааудиторний час), не входить у навчальний план, ведеться за спеціальним планом, залежить від особистих інтересів і схильностей студентів (дисциплін, по яких спеціалізуються студенти). Цей вид занять включає в себе самоосвітню роботу студентів.

Потрібно відзначити, що характерною особливістю позааудиторної роботи є добровільність зі сторони студентів. Вони можуть вибирати різні види занять, які проводяться у позааудиторній роботі, а викладачі повинні допомогти вибрати той чи інший вид, форму цієї діяльності. Зазвичай, зміст і форми позааудиторної роботи залежать головним чином від інтересів і побажань студентів. Зі сторони викладачів, кафедри і деканату має бути сильна мотивація, щоб студенти зрозуміли важливість позааудиторної роботи, потрібної і корисної в першу чергу їм самим, як майбутнім фахівцям, розвитку їхніх здібностей і готовності до фахового самовдосконалення.

Самостійна робота більш ефективна, якщо вона парна або в ній беруть участь троє чоловік. Групова робота підсилює фактор мотивації й взаємної інтелектуальної активності, підвищує ефективність пізнавальної діяльності студентів завдяки взаємному контролю [2, с. 34-35].

На нашу думку, одним із факторів підвищення ефективності професійної теоретичної і практичної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі, повинна бути чітко організована позааудиторна робота студентів-іноземців.

Для успішної організації самостійної роботи студентів викладач повинен здійснити низку заходів:

- встановити завдання самостійної роботи;
- забезпечити студентів необхідною навчальною та методичною літературою;
- розробити для студентів рекомендації щодо вивчення теорії;
- надати зразки виконання практичних вправ;

– поставити контрольні питання для самоконтролю студентами своєї самостійної роботи.

Провівши паралелі між самостійною аудиторною та позааудиторною роботою зі студентами у ВНЗ, відзначимо низку істотних переваг позааудиторної роботи: не обмежена строго в часі, студенти об'єднуються за інтересами, усуває авторитарне керівництво викладачів, позитивно впливає на міжособистісні взаємовідносини учасників, сприяє їх самореалізації, направлена на розширення і поглиблення професійних знань, організацію творчої діяльності тощо.

В умовах кредитно-модульної системи позааудиторна робота студентів є одним із найважливіших елементів навчання і виховання, при цьому викладач є вмілим організатором, який правильно направляє пізнавальну діяльність студентів.

Практика свідчить, що недооцінка важливості самостійної позааудиторної роботи студентів спричиняє серйозні наслідки, пов'язані зі зниженням інтелектуального потенціалу, пізнавальної активності, професійної компетентності майбутніх фахівців.

На нашу думку, основними функціями самостійної позааудиторної роботи студентів є:

- оволодіння знаннями, фаховими і загальнопізнавальними вміннями (систематизація, аналіз, синтез, зіставлення, узагальнення, конспектування тощо);

- досвід самостійної науково-пошукової роботи, підвищення пізнавальної активності студентів, залучення їх до вивчення головних досягнень науки;

- розвиток пізнавальних здібностей, спостережливості, допитливості, активності у здобутті й застосуванні знань;

- формування здатності до самоорганізації і самодисципліни в оволодінні методами і прийомами професійної діяльності;

- розвиток професійно особистісних якостей (ініціативності, працелюбності, відповідальності, готовності до творчої діяльності);

- вихованні культури інтелектуальної праці, установки на самостійне систематичне поповнення знань і вмінь.

Організація самостійної позааудиторної роботи студентів повинна відзначатися низкою особливостей:

- залучення студентів до розробки індивідуалізованих програм самостійного навчання;

- ґрунтовне застосування методів і форм організації навчання, що базуються на індивідуальному підході;

- відсутність конкретних термінів часу на виконання навчальних завдань;

- використання аудиторних занять лише як форми керівництва, спрямування і координації самостійної навчальної діяльності студентів;

- надання великого значення самостійним письмовим роботам студентів;

- використання викладачів з метою оперативного контролю, коректування і спрямування самостійної роботи студентів.

Для того, щоб ефективною була самостійна робота студента, необхідно забезпечити кожного студента індивідуальною програмою взаємодії з викладачем (система консультування), яка акцентує увагу на розвитку особистості майбутнього фахівця.

Під час організації самостійної позааудиторної роботи студентів пріоритетне значення повинно надаватися формам і методам, які дають змогу враховувати індивідуальні особливості студентів, стимулюють їхню пізнавальну активність, забезпечують розвиток творчих здібностей і метакогнітивних умінь, формуванню професійних умінь: модульне навчання, метод проектів, процедурний метод, метод моделювання, мікровикладання, медична практика і стажування тощо.

Самостійна навчальна робота студентів, можливо, має організуватися за такими основними моделями:

- модель соціальної взаємодії (метод колективного дослідження, метод соціальної допитливості, лабораторний метод);

- персонологічна модель (модель концептуальної системи);

- інформаційно-процесуальна модель (модель розвитку наукового інтересу, модель розвивального навчання і когнітивного розвитку);

- біхевіористична модель (модель модифікації поведінки).

Хороший результат позааудиторної роботи залежить від правильної її організації, яка має низку визначальних рис особистості спеціаліста з вищою освітою: самостійність, креативність, конкурентоздатність тощо.

Високим рівнем самостійності і відповідальності студентів за результати власної пізнавальної діяльності може бути забезпечення в процесі дистанційного навчання як форми організації самостійної позааудиторної роботи студентів, у якій долаються обмеження, пов'язані з місцем і часом навчання, за рахунок використання сучасних засобів комунікації і комп'ютерних технологій. У дистанційному навчанні студентів можуть використовуватися такі основні моделі:

- модель самостійного навчання, яка не передбачає контакту з викладачем і полягає в самостійному оволодінні знаннями за допомогою спеціально розроблених дидактичних засобів (книг-самовчителів, аудіо- й відеокасет, комп'ютерних навчальних програм, телевізійних освітніх програм, мультимедійних курсів на CD-дисках і гіпертекстових підручників на WWW-серверах);

- дворівнева багатокomпонентна модель з прямою взаємодією зі студентом;

- трикомпонентна модель паралельної взаємодії, центрована на студентові.

ефективне застосування досвіду організації самостійної позааудиторної роботи студентів можливе за відповідних організаційних умов:

- спеціальної підготовки викладачів і студентів до запровадження індивідуальних навчальних програм;

- розробки спеціальної документації і методики та забезпечення ними;

- використання технологій, що поєднують науково обґрунтовані індивідуальні й колективні форми роботи, спрямовані на розширення сфери самостійної діяльності студентів.

Узагальнюючи вищесказане, можна виділити такі проблемні аспекти у галузі організації самостійної позааудиторної роботи студентів у вітчизняних вищих (медичних) навчальних закладах:

1. Протягом усього періоду навчання студента відслідковувати взаємозв'язок його особистісних характеристик та індивідуального стилю пізнавальної діяльності з метою надання переваги тій чи іншій моделі самостійного позааудиторного навчання.

2. Увести систему консультування студентів з виконання самостійної роботи, що дозволить коригувати стратегії самостійного здобуття інформації і виявляти їх відповідність цілям навчання.

3. Організувати стажування викладачів вищих навчальних закладів з метою оволодіння технологіями структури індивідуальних освітніх програм самостійного навчання та набуття вмінь взаємодії з суб'єктами навчального процесу.

4. Залучати до співпраці широке коло спеціалістів з різних дисциплін, як науковців, так і практиків, з метою вирішення проблем інтеграції елементів комп'ютерного навчання та дистанційної освіти в систему організації самостійної позааудиторної роботи студентів.

5. Передбачити можливість індивідуалізації професійної підготовки майбутніх лікарів як на рівні вивчення теоретичних курсів, так і під час проходження практики.

Зазначені пункти, звісно, не вичерпують усіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальшого вивчення потребують інші питання: обґрунтування шляхів адаптації зарубіжного досвіду організації самостійної навчальної діяльності студентів у вітчизняних вищих навчальних закладах; вивчення й узагальнення досвіду розробки курсів дистанційного навчання у вищих навчальних закладах інших країн; дослідження дидактичних засобів і шляхів забезпечення ефективного зворотного зв'язку в процесі самостійної пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів.

Таким чином, організація самостійної роботи студентів дозволяє зробити навчальний процес більш індивідуалізованим, сприяти науково-дослідницькій роботі студентів, і, найголовніше, робить студентів впевненими в тому, що вони будуть уміти виконувати встановлені завдання в своїй майбутній професійній діяльності.

Література

1. Солдатенко М.М. Самостійна пізнавальна діяльність у контексті Болонського процесу / М.М. Солдатенко // Рідна школа. – 2005. – №1. – С. 3-5.
2. Шимко І. Проблеми організації самостійної роботи у вищій школі / І. Шимко // Рідна школа. – 2005. – №8. – С. 34-35.

*Стаття надійшла до редакційної колегії 28.12.2015 р.
Рекомендовано до друку д.м.н., професором Генником С.М.,
д.м.н., професором Мізюком М.І.*

**INDEPENDENT EXTRACURRICULAR WORK
OF STUDENTS-FOREIGNERS: VALUE, KINDS,
ORGANIZATION, PROBLEMS**

S. V. Lychuk

*Ivano-Frankivsk National Medical University; Linguistics Department;
76018, m. Ivano-Frankivsk, Galytska str., 2;
e-mail: ifnmu@ifnmu.edu.ua*

In the article the value of extracurricular independent work is reflected for students-foreigners, its kinds and advantages, and also problems of such activity and influence of it, high-quality organization on the increase of efficiency of preparation of specialists.

Key words: *independent extracurricular work, kinds, problems, organization, effective preparation.*